

Kūrybiškas nuo gimimo

Kūdikius mokome kalbėti, vartytis, žaisti ir valgyti. Be šių savaimė suprantamų kompetencijų, prisiminkime dar vieną – jei nuo kūdikystės mokysime mažylius būti kūrybiškus, gal ateityje skaitysime savo vaiko parašytas knygas, gėrėsime jo nutapytais paveikslais ar skaitysime tinklaraštį.

ŽIRNIO KIŠIMAS Į NOSĮ IRGI YRA KŪRYBIŠKUMAS

Indrė Kontrimienė

Įkvepiančių mokymų trenerė,
dizaino mąstysenos, kūrybinio
intelektu ir inovacijų dėstytoja

Kas yra kūrybiškumas ir kodėl jis svarbus kalbant apie ankstyvąjį vaikų ugdymą iki 3 metų?

Kūrybiškumas yra gebėjimas sukurti naujus dalykus, idėjas ir išradimus. Kūrybiški žmonės jungia du ar daugiau egzistuojančių dalykus, kad sukurtų naują, nematytą, negirdėtą kūrinį. To neįmanoma padaryti be rizikos, eksperimento ir drąsos bandyti. Būtent drąsą bandyti ir klysti, kūrybinį pasitikėjimą mes, tėvai, skatiname arba blokuojame jau tokia ankstyva amžiuje.

Moksliniu požiūriu, yra dviejų rūšių kūrybiškumas. Didžiosios K – tai tas, kurio rezultatas yra vertinamas visuomenės ir/ar kuria finansinę pridėtinę vertę. Ir mažosios k – tas, kuris svarbus kiekvienos asmenybės tobulėjimui. Todėl žirnio kišimas į nosį irgi yra kūrybiškumas, svarbus pačiam eksperimentuotojui.

Iki 3 metų galime puoselėti ir saugoti vaiko kūrybinį pasitikėjimą arba jį užgniaužti. Per dažnai, per giežtai drausmindami ir ribodami vaiką, taip stabdomė jo kūrybiškumą. Riba šiame žaidime tikrai subtili.

Ar visi vaikai yra kūrybiški?

Kūrybiškumas yra įgimta savybė, įgyta evoliuciškai, reikalinga išgyvenimui. Visi esame kūrybiški, kol nežinome daiktų naudojimo paskirties, socialinių normų ir galimų pavojų. Tiesiog viską bandomė! Vėliau išmokstame teisingus atsakymus ir patiriame, kad jų nežinojimas gali sukelti gėdą arba net prišaukti bausmę. Tad būti nekūrybingais, tokiais kaip visi, tampa daug saugiau.

Suaugusiųjų grupės paprašius nupiešti šalia sėdinčio kolegės portretą, įvyks-

ta emocinis sprogdimas! „Aš atsiprašau... aš nemoku piešti... atleisk man... o ne, aš negaliu.“ Nors vėliau pripažįsta, kad tai buvo viena smagiausių paskutinio meto užduočių. Tokių pasiteisinimų niekada neišgirstume iš trimečių. Jie piešia ir savo kūrinį didžiuojasi, nori pasidalinti ir visiems parodyti. Jų kūrybinis pasitikėjimas dar nesugadintas. Dvimečiai net nesupranta, kad yra vertinami, ir jiems nesvarbu! Jie tiesiog mėgaujasi procesu.

Ar galima ugdyti kūrybiškumą nuo kūdikystės? Kokia to nauda vėlesniame raidos tarpsnyje?

Kūrybiškumui reikalingi „taškai“ – patirtys ir žinios, kurias galėtume jungti. Vaikas, kuris turi daugiau patirčių nuo kūdikystės – girdi muziką, klausosi mamos pasakų, mato spalvotus paveikslėlius, – turės daugiau patirčių ir įspūdžių, užsifiksavusių sąmonėje, kurias galės naudoti ateities kūryboje. Patirčių bagažas ir drąsa bandyti yra savybės, ypač reikalingos vėlesniais etapais.

Kas stabdo vaikų kūrybiškumą?

Trys didieji kūrybiškumo priešai yra šie:

- Vienintelio teisingo atsakymo turėjimas.
- Kvailų klausimų baimė.
- Baimė suklysti.

Šias taisykles dauguma mūsų patys išmokome dar mokykloje. Tuomet jas perduodame savo vaikams. Svarbu jas prisiminti ir įgalinti savo vaikus matyti plačiau, drąsiau, mokytis iš jų laisvumo.

Yra toks pasaulyje pripažintas testas, matuojantis kūrybiškumą. Jo esmė – divergentinis mąstymas – kai į klausimą ieškoma ne vieno (tai būtų konvergentinis), o kuo daugiau atsakymų. Suaugusiesiems tai sunki užduotis, o vaikams pavyksta natūraliai. Pagal parodytą paskirtį jie daiktą gali naudoti kelias minutes ir tuojau pat sugalvoja naujų panaudojimo būdų. Knyga jam gali būti ir kepurė ir telefonas ir namai meškinui. Jam tai paprasta. Suaugusieji turėtų mokytis iš vaikų, leisti jių fantazijas ir taip palaikyti kūrybą.

Be kasdienio kūrybiškumo palaikymo, įgūdį galima lavinti proaktyviai. Geriausia tai daryti sukuriant saugią aplinką. Vaikams ji turi būti pritaikyta, kad nereikėtų per daug drausminti. Visą galima imti, išsitempti, visos priemonės saugios.

Edukologė
Jovita Starkutė
visuminio šeimos ugdymo
studijos „Family Lab Academy“
įkūrėja

Kaip galime ugdyti vaikų kūrybiškumą

Mokslininkų teigimu, kiekvienas vaikas gimsta turėdamas kūrybinį potencialą, o H. Gardner tyrimai parodė, kad nuo 3 iki 5 metų yra pats svarbiausias laikas vaiko kūrybiškumo vystymuisi, tačiau jį reikia ugdyti nuo pat pirmųjų dienų. Tai, ką vaikas patiria šiuo raidos etapu, dažnai lemia visą tolesnę vaiko asmenybės vystymosi kryptį. Todėl labai svarbu pradėti ugdyti vaikų kūrybiškumą nuo pat jo pirmųjų žingsnių šeimoje, o vėliau ugdymo įstaigoje. Mokslininkų teigimu, sėkmingą vaiko kūrybiškumo ugdymą lemia vaiko skatinimas patį pasirinkti jį dominančią veiklą, sudaryti sąlygas kūrybinėms idėjoms įgyvendinti ir leisti sukurti kūrybišką tinklą.

Ugdant vaiko kūrybiškumą svarbiausia žiūrėti ne suaugusiųjų akimis. Vaikams, priešingai nei suaugusiesiems, yra įdomus pats kūrybos procesas, todėl būtina sutelkti dėmesį ne į galutinį rezultatą, o į patį procesą. Todėl tėvų bei kitų ugdytojų vaidmuo čia yra be galo svarbus ir net lemiamas. Ugdant šio amžiaus vaikų kūrybiškumą, labai svarbu suteikti galimybes vaikams rinktis: leisti pasirinkti vietą, priemones, kūrybinę veiklą, duoti laisvę tyrinėti savo aplinką, leisti susitempti žaidžiant, skatinti vaikus dirbti savarankiškai, vertinti vaiko idėjas, skatinti protingą riziką.

Keletas idėjų, kaip sudaryti sąlygas vaikų kūrybiškumui skleistis ir kaip jį skatinti. Drauge su kūrybiškumu bus ugdomi savarankiškumo, komunikavimo ir meniniai įgūdžiai.

Leiskime vaikams nuobodžiauti

Skatindami vaikų kūrybiškumą, leiskite vaikams patiems pasirinkti veiklą ir veiklos būdus, o ne visada nurodyti, ką ir kaip daryti. Jei vaikas bus nuolgt kontroliuojamas, spaudžiamas į rėmus, jis bijos rizikuoti, priimti netikėtus sprendimus, ir tai neskatins kūrybiškumo. Patį kūrybos veiksmą galima apibūdinti, kaip kūrimą kažko nvyjo, todėl skatinkime vaikus patiems susirasti veiklą. Pavyzdžiui, padėkime dėžę su įvairiausiais daiktais ir leiskime vaikams patiems kurti, atrasti ir tyrinėti, išrasti naujas daiktų panaudojimo galimybes, daiktus išdėlioti, perdėlioti, sudėti ar išimti.

Saugi ir pritaikyta saviraiškai aplinka

Mokslininkų nuomone, kūrybiškumą skatina turtinga ir įvairi aplinka, tačiau neapkrauta įvairiais žaislais. Joje turi būti pakankamai priemonių, laiko ir asmeninės erdvės, kuri turi būti pritaikyta vaikų kūrybiškumo ugdymui, kur vaikas gali laisvai ir nevaržomai domėtis, tyrinėti ir pažinti aplinką. Svarbiausia, kad vplinka būtų orientuota į vaiką, o ne į vaiko kambario dekorą suaugusiųjų akimis.

Savoje žaidimo ir kūrybos aplinkoje vaikas turi jaustis lyg šeimininkas – kitiems netrugdydamas gali laisvai ją keisti, pritaikyti savo žaidimams ir veiklai.

Veiklų ir būdų veikti įvairovė

Vaikų kūrybiškumas ypač atsiskleidžia vaikams bandant ir vykdant kuo įvairesnę veiklą. Atskirkime vaiko kūrybinėje patalpoje skirtingas erdves, kuriose gali užsiimti menine veikla, žaisti, skaityti, konstruoti ir dėlioti, tyrinėti ir kurti. Skirtingų erdvių sukūrimas kambaryje leis ilgainiui išmokyti konkrečią veiklą užsiimti tik tam tikroje vietoje, o vėliau ir visas priemones susidėti, žaislus susitvarkyti. Svarbu ilgainiui įvesti naujas, kuo įvairesnes veiklas, tačiau nepaversiti vaiko erdvės priemonių parduotuve, nes tai trukdytų susikaupti ir skatintų mėtytąsi nuo vienos veiklos prie kitos.

